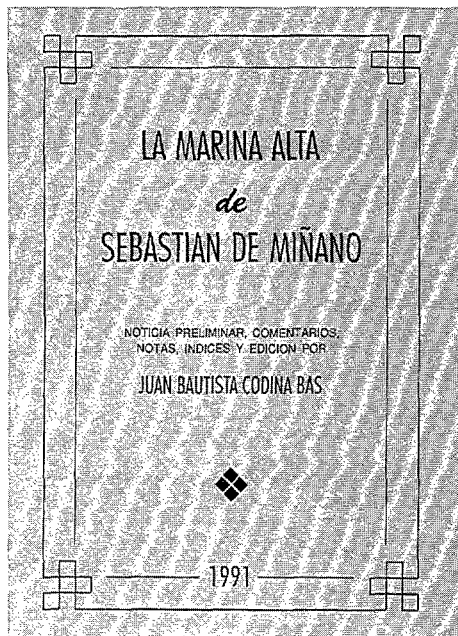

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES

**LA MARINA ALTA DE SEBASTIAN
DE MIÑANO:
NOTICIA PRELIMINAR,
COMENTARIOS, NOTAS, INDICES
Y EDICION POR
JUAN BAUTISTA CODINA BAS**

Els estudiosos i investigadors d'aquesta Comarca hem d'aplaudir la iniciativa de Juan Bautista Codina Bas en la publicació de l'extracte referit a la Marina Alta del *Diccionario Geográfico-Estadístico de España y Portugal* del Doctor Sebastián de

Miñano y Bedoya, en posar a l'abast una informació de difícil localització i a la vegada mostra de forma conjunta unes dades desperdigades al llarg de la seua obra.

A més a més adjunta a aquesta edició, modernitzada ortogràficament, extensos comentaris i notes de totes les veus mencionades.

En un apartat preliminar ens detalla la bibliografia de Sebastián de Miñano (1779-1845). Posteriorment passa a analitzar la significació de la seva obra, el *Diccionario Geográfico-Estadístico*, mitjançant: els objectius pretesos per l'autor, la visió crítica del diccionari, la metodologia seguida, la importància de l'obra en la seva època i la polèmica suscitada després de la seva publicació entre 1826 i 1828. Però a pesar de les imperfeccions servirà de base per al Diccionari de Madoz.

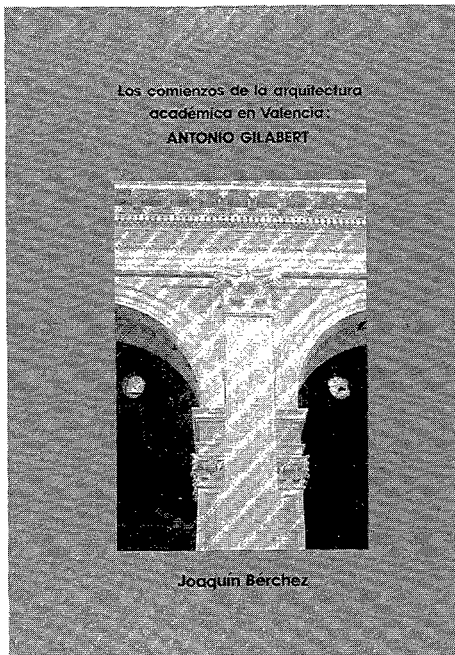
El llibre dedica un epígraf al tractament donat als pobles de la Marina Alta en el Diccionari de Miñano, dades a partir de les quals confecciona una sèrie de seccions com: població i contribució, amb quadres de classificació de les diferents entitats de població: la producció agrària, establint una enumeració dels llocs en els quals es cultiven els productes típics de l'àrea en qüestió, la ramaderia, la pesca i les activitats industrials.

Agrupació de referències, vora les quals s'afegeixen les equivalències de les mesures

utilitzades a l'època amb les actuals, la qual cosa permet una síntesi de les característiques que es donen a la Marina Alta i que contribueixen a conèixer la realitat dels anys anteriors a 1826-29.

Per a facilitar la recerca Codina Bas ha confeccionat uns índex de les poblacions de la Marina Alta, ordenades segons la seva aparició al Diccionari, i, més a més, un índex dels topònims de la Comarca.

M.ª José Sastre Reus

**LOS COMIENZOS DE LA
ARQUITECTURA ACADÉMICA EN
VALENCIA: ANTONIO GILABERT.**

Joaquín Bérchez

**Editorial Federico Domencech, S.A.
València 1987**

Encara que ja no és una novetat bibliogràfica, fem uns breus comentaris sobre aquest llibre aprofitant que en el 92 se celebrarà el 2n. Centenari de la mort de l'arquitecte N^o Antoni Gilabert, nat a

Pedreguer l'any 1716. No és normal que la nostra terra done personatges tan complexos, menys en el camp de l'arquitectura, ni que es genere tanta bibliografia entorn d'ell. Gilabert sempre ha estat un personatge mític dins València; els escriptors valencians del XIX fan sovint referència a la seva obra. Però serà en l'any 1955 quan Salvador Aldana treu a la llum el llibre «Antonio Gilabert, arquitecto neoclásico» -reeditat per l'Ajuntament de Pedreguer l'any 1986, amb un novel·lós pròleg, pel que aportava a la seva biografia, i que després publicarà de nou en forma d'article, en el «Archivo de Arte Valenciano» el mateix any-, i que ens ha servit fins fa poc com a llibre capçalera per aquells que volíem endinsar-nos en l'obra gilabertiana. En el 1983 es publicava en el n° 21 de la revista Cimal l'article «De la catedral que pudo existir a la catedral que nunca existió (la repristinación de la Catedral de Valencia)», de J.J. Chiner i J.M. Simó. I serà en el 1987 quan J. Bérchez publicà el llibre que ressenyem, fita insuperable per molts anys i que situa a A. Gilabert en el lloc que es mereix: a partir d'aquest any les noves històries de l'arquitectura espanyola ja no sols li dedicaran uns pocs renglons ni, molt menys, erraran la paternitat de la seva obra.

Aquest llibre sobre Antoni Gilabert és part de la tesi doctoral de l'autor, que es completa i complementa amb el llibre «Arquitectura y Academicismo en el siglo XVIII valenciano», publicat també en el 87 per l'I.V.E.I., i que qui vullga endinsar-se en l'obra gilabertiana deuria, si s'atreveix, llegir abans, ja que ens dona una visió amplia del moment cultural i de les complexes relacions del món de l'arquitectura, dins i fora de l'Acadèmia de Sant Carles. El llibre no és una biografia de A. Gilabert, sinó un tractat de l'obra, edifici a edifici, aprofundint en el context cultural de finals del XVIII, on desapareix - si és que a arribava a desaparèixer mai- el

barroc, corrent en la que s'havia format, i apareix el neoclassicisme com un intent de tornar als orígens. Així van apareixent les seves primeres obres, com l'Aduana, l'església de Turís, etc., passant per les Escoles Pies, la intervenció en la Catedral de València, avui desapareguda -maleït romanticisme-, l'obra que, per la seva complexitat i polèmica, més renom li donà, fins l'església inacabada de Callosa d'en Sarrià, que tanca el períple gilabertià. Hi ha també, encara que un poc diluït dins del discurs general, un aspecte important que no podem passar per alt: Gilabert no és un arquitecte neoclàssic; abusant de les paraules podríem dir que és un arquitecte pre-neoclàssic. En realitat ell és un tardobarroc: format dins del barroc, passat per l'Acadèmia, rebutjà la fullaraca -en l'ample sentit de la paraula- i el decorativisme i emprà un llenguatge clàssic, tectònic, en la línia d'un Tosca, o, anant més enllà d'un Vignola. És a dir, barroc a la fi i al cap.

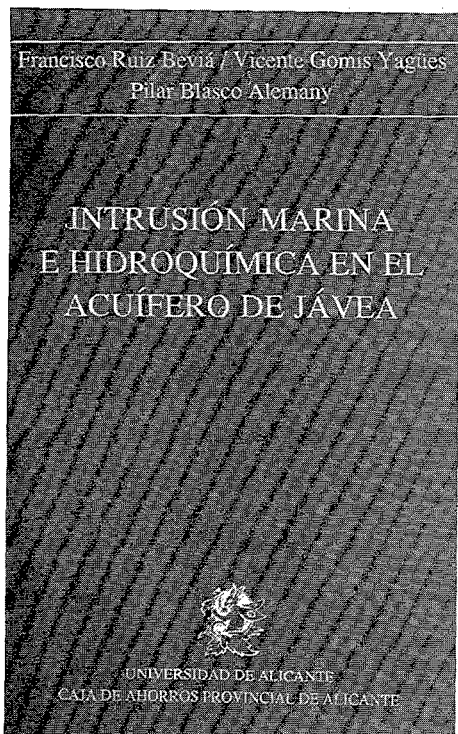
N'Antoni Gilabert degué ser un home de forta personalitat. Director de l'Acadèmia de Sant Carles a l'edat de 50 anys, formà part d'una agrupació que lluità per la dignificació de l'arquitectura i de la professió d'arquitecte, quant per formació social més còmoda.

Ara ens falta conèixer l'home. Vicent Boix (Valencia històrica y topogràfica, Valencia, 1863) ens diu que «Gilabert fue uno de los hombres más simpáticos de su tiempo, no solo por su trato y sencillísimas costumbres, sino también por sus talentos especiales». Si afegim que degué ésser un poc presumit -així es dedueix per les anècdotes contades per Boix, una d'elles quan se'l criticava per llevar un cantó del cimborri de la catedral de València: «yo quitaré el pilar y pondré allí mi catre, y me vendré a descansar y a dormir a aquel sitio, hasta que se concluya la obra, sin miedo de que me aplaste», o quan critiva ell mateix a Vicent Gascó, també director de

l'Academia: «con lo que Gascó ha empleado en la capilla del Carmen hago yo dos»-podem parlar d'un autèntic «pedreguero» que a pesar de viure i treballar a València mai es deslligà -com documentalment es pot intuir- ni pergué el seu caràcter originari.

Caldria que, aprofitant els temps d'homenatges -el millor homenatge seria sens dubte la lectura d'aquest magnífic llibre- s'aprofundira en la seva biografia, incitant la investigació. V. Boix parla d'una possible biografia («...este sabio, tan humilde como recomendable, *cuya biografía tenemos a la vista,...*»), totalment desconeguda i que, sens dubte, ens ompliria de coneiximents eixes grans llacunes que presenta la seva vida.

Josep Ivars i Pérez

**INTRUSIÓN MARINA
E HIDROQUÍMICA
EN EL ACUÍFERO DE JÁVEA**
Francisco Ruiz Beviá, Vicente Gomis
Yagües i Pilar Blasco Alemany
Edit.: Universitat d'Alacant i Caixa
d'Estalvis Provincial d'Alacant
Alacant, 1990.

Aquest llibre és un estudi, resum d'una tesi doctoral, realitzat pels professors de la Universitat d'Alacant F. Ruiz, V. Gomis i P. Blasco, sobre la intrusió marina i hidroquímica en l'aqüífer de Xàbia.

Hem de felicitar els autors per ser aquest treball, presentat com a llibre i per tant amb major difusió per al públic, un estudi necessari i oportú sobre un dels problemes més greus que tenen plantejats els litorals, especialment el litoral de la Marina Alta, on per altra banda, s'assenten els nuclis de població més nombrosos tant

de fet com estacional (molt major) i, a més a més, agreujat per coincidir amb l'època més seca i amb més demanda d'aigua com és l'estiu.

La primera part del llibre descriu de forma general les relacions entre l'aigua dolça i l'aigua salada que s'estableixen en les zones litorals, així com els fenòmens químics que afecten el fràgil equilibri entre aquestes dues fases de l'aigua i la influència de la composició geoquímica del terreny sobre el qual s'assenta l'aqüífer. De forma paral·lela descriu les activitats humanes que alteren l'equilibri natural, algunes de les quals transcrivim a continuació: «Les necessitats d'aigua per a la població, agricultura i serveis origina una important extracció d'aigua subterrània i, per tant, una substancial modificació de les relacions aigua dolça-aigua salada. No sols són aquestes extraccions les causants de les modificacions, sinó també l'execució d'obres d'enginyeria que augmenten el drenatge natural dels aqüífers o provoquen la penetració de l'aigua del mar per rius i canals com són l'excavació de portes en zones costaneres, l'enfonsament de canals d'evacuació d'aigües de tempestes, la dessecació de zones baixes inundades per la mar, etc. Si s'efectuen bombejos majors que la recàrrega de l'aqüífer, la interfàcie aigua dolça- aigua salada avança terra endins fins que s'aconsegueixca un nou equilibri donant-se allò que es diu intrusió marina; si la velocitat de bombeig és incontrolada, l'aigua salada pot contaminar l'aigua dolça fins salinitzar-la».

Precisament són les accions humanes les que més desequilibren la relació aigua dolça-aigua salada i per tant són aquestes pràctiques les que hem de modificar, per ser més respectuosos, en aquesta faceta també, amb la natura.

La segona part del llibre es centra en l'aqüífer del quaternari de Xàbia: situació geogràfica, estudi del riu Xaló, termometria

i pluviositat de la zona, composició geològica dels materials que el determinen, superfície, alimentació i descàrrega hídrica del mateix amb un compendi dels valors mitjans dels anys 1984-87 i una taula desglossada en l'abastiment urbà, industrial i agrícola que nodreix l'esmentat aquífer.

Es fa una descripció minuciosa dels punts de presa de mostres així com de la periodicitat temporal amb què aquestes s'han pres, l'anàlisi químic de les aigües objecte de l'estudi i la variació dels nivells i de composició química de les aigües dels pous considerats en l'època seca (ple de l'estiu) i després de fortes pluges. Com diuen els autors: «Les pluges caigudes fan recuperar els nivells d'aigua tant en el quaternari de Xàbia com en el Tossalet i en l'aquífer calcari costaner produint una dilució de la sal i inclús un canvi en el

sentit del moviment de les aigües que ara circulen cap a la mar... Les pluges caigudes durant un cert temps tan sols fan que la zona de mescla aigua dolça-aigua salada recule alguns pocs cents de metres cap a la mar... Malauradament l'avanç de la intrusió marina a la zona pròxima a la costa en els últims quinze anys no ha sigut poca... provocant, a més a més, una progressiva salinització de pous de zones més interiors».

Tenim, doncs, un instrument amb tot el rigor necessari per a tindre'l en compte en mamprendre, tant des d'instàncies públiques com privades, qualsevol tipus d'activitat que d'una manera directa o indirecta pugui afectar el fràgil equilibri que la natura manté entre l'aigua dolça i l'aigua salada.

Fernando Sendra Bañuls

DARRERES PUBLICACIONS REBUDES A L'INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS DE LA MARINA ALTA MITJANÇANT L'INTERCANVI:

Seriades:

- AFERS: Fulls de recerca i pensament.
-Catarroja: Afers. -N.10 (1990)
- ARRAONA: Revista d'Historia. -
Sabadell: Patronat de l'Arxiu Històric
(etc.) -N.8 (primavera 1991)
- BUTLLETI Arqueològic = Boletín Ar-
queológico. -Tarragona: Reial Societat
Arqueològica Tarraconense. -N.12
(1990)
- CENTRO de Estudios del Maestrazgo.
-Benicarlo: CEM. -N.34 (abril-juny
1991)
- ESTUDI Balearics/ Institut d'Estudis
Balearics. -Palma de Mallorca: Con-
selleria de Cultura, Educació i Esports.
-N.36 (abril 1990), N.37-38 (ag.-des.)
- QUADERNS d'Historia Tarraconense.
-Tarragona: Institut d'Estudis Tarraco-
nenses Ramón Berenguer IV. -N.10
(1990)
- REVISTA de CIENCIA/ Institut
d'Estudis Balearics. -Palma de Mallor-
ca: Conselleria de Cultura, Educació i
Esports. -N.7, N.8

Monografies:

- MIÑANO, Sebastián de. La Marina Alta
de Sebastián de Miñano/ Noticia preli-
minar, comentarios, notas, índices y
edición por Juan Bautista Codina Bas.
-Valencia: J.B.C.B., 1991, 82 p.; 22 cm.
- SIMPOSIO INTERNACIONAL SO-
BRE LA CIUDAD ISLAMICA (1988.
Zaragoza). Simposio Internacional so-
bre la ciudad islàmica: ponencias y
comunicaciones. -Zaragoza: Institución
Fernando el Católico, 1991. -474 p.; 25
cm.